

מסורת הש"ס

(א) [וטסה כא; ב] לקמן קעד: כתובות נה: טוטה כא: ערובין כג, א גיטין עב. כתובות ב: ד' [שבת קולס: ו"טג], ט' [יבמות לו, א] כ"ב: [בבביתא, א] [בבביתא מו:];

»

גליון הש"ס

נכרא סבאי דמהיה הדר. עי' חולין דף עז ע"א חוס' ד"ה גבולין. ועי' ע"ק:

»

הגהות הב"ח

(א) גבי' מהו דמימא נצי' אמר ליה למעבד איסורא לא ידביננהו קי': **(ב)** רשב"ם ד"ה איזהו רשע ערום רשע גורס:

»

מוסף רש"י

איזהו רשע ערום. רשע המתעב על ידי לא לו ומבטל מחשבתו הנותן, שאמר נכסי לך ואחר כך לפלוני, וברטנ"א לא היה ראשון מוכר לאחרים להפסיד לאחר, ערום דמכל מקום מללית הוא ומה שעשה עשוי, שמתן לא מיתה בשעת המתה, כרשב"ג דלמר אם קדם ראשון ומכר מה שעשה עשוי, כי אין לאחרין אלא מה ששירי ראשון והכי לא שיר כלם (קטן עט). זה גיטך אם מת. שכני מרע שמת גט לאשמו בחסד וכן להטותם הללו, זה גיטך אם מתו או זה גיטך ראשון וזה כ"י (כתובות ב.). לא אמר כלום. אם מתי לא אלא לאחר מיתה (גיטין עב.) ואין גט לאחר מיתה, זה גיטך מחולי זה משמע מחולי זה ואין, וכיון שמת מתוך מחולי מתא שאין הגט חל אלא לאחר מיתה (גיטין עב.) זה משפטק מחולי זה משמע וזהו מת מחולי, לא אמר כלום, שהרי משפטק חוטי בחיים ואינו יכול לגרש (כתובות ב.).

רבינו גרשום

אלא אחר כך נמי אי דמי קנין פירות שלו כקנין הגוף או לא תנאי היא: השני, שהוא אחר כך: מוציא מיד הלווקח. גוף הקרקע: דברי רבי. דל"ל דהראשון אין לו אלא הפירות וקנין פירות לאו כקנין הגוף דמי ולא מצי דבין הגוף. ורבי סבירא ליה כריש לקיש: ורבין שמועין בן גמליאל אומר אין לשני. מן הגוף: אלא מכר לשני, שלא מכר לשני שהיה רשאי למכור משום דקנין פירות כקנין הגוף דמי: (א) והכא קאמר יורד ראשון מוכר ואוכל משום דקנין פירות כקנין הגוף דמי: (ב) אכילת פירות בלבד ואינו רשאי למכור הגוף: דר' ארר' לא קשיא. הא דאמר ראשון מוכר ואוכל מפירי קאמר אבל גופה של קרקע אם מכר ואכל השני מוציא מיד הלווקח דקנין פירות לאו כקנין הגוף דמי: [הא] בכתחלה אין לראשון אלא אכילת פירות דלאו כקנין הגוף דמי. אבל דיעבד אם מכר ואכל אין לשני בגוף קרקע אלא זה ששייר ראשון: איזהו רשע ערום. שהוא עושה רשע (א) מרשעו

(א) ז"ל קשאי דרבי ארברי דהכא קאמר וכו'. **(ב)** ז"ל ורשב"ג ארשב"ג דהכא קאמר דלון לראשון אלא אכילת פירות בלבד וכו'. **(ג)** אולי ז"ל שהוא עושה רשע מנמנמת.

יש נוחלין פרק שמיני בבא בתרא

ה"ג תנאי היא. ולא גרסי' אלא אחר כך נמי תנאי היא דמשמע דמירוצא דתרצינן לעיל [קל:]: לריש לקיש אחר כך שאני לאו מירוצא הוא דהא ודאי לריש לקיש מתרצינן אחר כך שאני כדמתרצי רב ורבי הושעיא לעיל [סז] דהשתא קיימי כולהו ברייתות כריש לקיש צין למאן

דלמר יחזרו ליורשי נותן צין למאן דלמר יחזרו ליורשי ראשון כולהו סבירא להו דקנין פירות דעלמא לאו כקנין הגוף דמי דלפילו הך דקמתי יחזרו ליורשי ראשון היינו משום דלחריך שאני אלא לרבי יוחנן הוא דמתרצינן הכי תנאי היא כלומר איכא תנאי דפליגי צקנין פירות דראשון אי כקנין הגוף דמי או לא ואכא סבירא לי כמאן דלמר כקנין הגוף דמי: **דפינא כו'.** דרבי ס"ל לאו כקנין הגוף דמי והך ברייתא דקמתי יחזרו ליורשי נותן דמי היא ור"ש ס"ל כקנין הגוף דמי והך דקמתי יחזרו ליורשי ראשון ר"ש היא ואכא ס"ל כר"ש והיינו דפסיק ר' יוחנן כר"ש ומיהו לר"ל לאו צקנין פירות כקנין הגוף דמי פליגי אלא לכ"ע לאו כקנין הגוף דמי וצחא פליגי רבי סבר אחר כך נמי קנין פירות צעלמא הוא דמית ליה לראשון והלכך שני מוציא פירות הלקוחות והיכא דמת שני יחזרו ליורשי נותן דקנין פירות לאו כקנין הגוף דמי ורשב"ג סבר צעלמא קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי והכא אחר כך שאני וגוף ופירות אקני לראשון הלכך אין לשני אלא מה ששייר ראשון והיכא דמת שני יחזרו ליורשי ראשון. וכן עיקר דהשתא לא תקשי הלכתא והלכתא דהא, פסקנין הלכתא כריש לקיש צפ' המוחך) דקנין פירות לאו כקנין הגוף דמי וצחא דלחריך לפלוני קיימא לן כרבן שמעון דאין לשני אלא מה ששייר ראשון כדפסקינן הלכתא לקמן ולא פליגי ריש לקיש על ההוא פסק דפסיק רבי יוחנן לקמן ומדלציי נמי איכא למשמע דהכי קיימא לן דלמר צבי איזהו רשע ערום כו' ולקמן נמי [ע"ב] צההיא אחתא דהוה לה דיקלא צארעא דרב ציצי צר צבי אול איהו אקנייה לצנו קטן כרבן שמעון כו' עד אפי' רבן שמעון לא קאמר כו' דמהתם נמי שמעינן דלכתא כרבן שמעון והלכך צעינן

לפרשי דרבן שמעון ס"ל כר"ל דקנין פירות לאו כקנין הגוף דמי ומכאן היינו טעמא דלחריך שאני ולא תקשי הלכתא אהלכתא: וירד **הראשון ומכר ואכל.** אורחא דמילתא נקט שמכר והוציא המעות צהוצאה: **השני מוציא מיד הלקוחות.** אחר שימות הראשון דקנין פירות דראשון לאו כקנין הגוף דמי ואחר כך שאני לא אמרינן אליצא **דרבי: אלא מה ששייר ראשון.** ואם לא שיר כלום לא יטול השני כלום דקנין פירות דראשון כקנין הגוף דמי לר' יוחנן ולריש לקיש טעמא משום דלחריך שאני: **אין לראשון אלא אכילת פירות בלבד.** קס"ד השתא פירות יכול לאכול ולמכור אבל לא הגוף ואם מכר השני מוציא מיד הלקוחות: **הא לגופא.** הא קמיימא דקאמר רבי השני מוציא הני מיילי היכא דמכר הגוף שאין לו לראשון אלא פירות והך ברייתא" דקאמר יורד ראשון ומוכר אפירות קאי: **הא לכתלה.** קאמר ר"ש אין לו למכור לכתלה הגוף אלא אכילת הפירות כדי שיתקיים דעתו של נותן דהא גלי דעמיה דניחא ליה שיטמייר קת לשני אם יתרצה הראשון לשיר אחריו כלום והכי קמתי יורד ראשון ומוכר ואוכל מסתמא דברי רבי שהרי אינו יכול למכור כ"א פירות רשב"ג אומר אין לו לראשון לירד ולמכור מסתמא שהרי הכל מכור ולא נתקיימה דעת הנותן אלא אכילת פירות הוא דאית ליה לכתלה או למכרן אבל דעת דיעבד אין לכתלה לא והא קמיימא דיעבד אין לשני אלא מה ששייר ראשון: איזהו **רשע ערום.** **(א)** גורס לעבור על דברי הנותן: **ערום.** דלהטו מעשיו והרי הוא חוטא ולא לו ומיהו המוכר עצמו דהיינו ראשון לא מקרי רשע ואע"ג דלכתלה אסור לעשות כן דלא חמיר איסוריה שהרי השליטו הנותן בגוף ופירות לעשות צהן כדלנו: **זה המשיא עלה.** לראשון

תנאי היא דתנאי ^(א) נכסי לך ואחר כך לפלוני וירד ראשון ומכר ואכל השני מוציא מיד הלקוחות דברי רבי רבן שמעון בן גמליאל אומר "אין לשני אלא מה ששייר ראשון ורמינהי נכסי לך ואחר כך לפלוני וירד ראשון ומוכר ואוכל דברי רבי רבן שמעון בן גמליאל אומר "אין לראשון אלא אכילת פירות בלבד קשיא דרבי אדרבי ודרשב"ג אדרשב"ג דרבי אדרבי לא קשיא הא לגופא הא לפירא דרשב"ג אדרשב"ג לא קשיא יהא לכתחלה הא דיעבד ^(ב) אומר אביי ראיזהו רשע ערום זה המשיא עצה למכור בנכסים כרבן שמעון בן גמליאל א"ר יוחנן הלכה כרבן שמעון בן גמליאל יהומודה שאם נתנן במתנת שכיב מרע לא עשה כלום מאי טעמא אומר אביי מתנת שכיב מרע לא קנה יאלא לאחר מיתה וכבר קדמו אחר כך ומי אומר אביי הכי והא איתמר מתנת שכיב מרע מאימתי קנה אביי אומר עם גמר מיתה ורבא אומר ילאחר גמר מיתה הדר ביה אביי מההיא *ממאי דמההיא הדר ביה דלמא מהא הדר ביה לא סלקא דעתך דתנן ^(א) זה גיטך אם מתו זה גיטך מחולי זה זה גיטך לאחר מיתה לא אמר כלום אומר רבי זירא א"ר יוחנן הלכה כרשב"ג *ואפילו היו בהן עבדים והוציאן לחירות פשיטא מהו דתימא ^(א) א"ל למיעבד איסורא לא יהבינן לך קא משמע לן אומר רב יוסף אומר רבי יוחנן הלכה כרבן שמעון בן גמליאל ואפי' עשאן תכריבין למת פשיטא מהו דתימא לשויניהו איסורי הנאה לא יהבי לך קא משמע לן דרש רב נחמן בר רב חסדא אתרוג זה נתון לך במתנה ואחר כך לפלוני נטלו ראשון ויצא בו באגו למחלוקת רבי ורשב"ג מתקיף לה רב נחמן בר יצחק ע"כ לא פליגי רבי ורשב"ג התם אלא דמר סבר ^(ב) קנין פירות כקנין הגוף דמי ומר סבר קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי אלא הכא אי

קלו.

למכור בנכסים דהא קי"ל כר"ש דאין לשני אלא מה ששייר ראשון ולא נעשה נחת רוחו של מת שאמר אחר כך לפלוני דהוה ניחא ליה אם ישמייר ומיהו לא אקפיד קפידא גמורה שלא יוכל הראשון למכרן אם ירצה: ומודה. ר"ש אע"ג דלמר אין לשני אלא מה ששייר ראשון

אם נתנו אותו ראשון צמתנת שכני מרע כגון דלמר מהיום ולאחר מיתה לא אמר כלום והשני מוציא אי נמי כשהיה שכני מרע נתנה דשתי מתנות הללו שוות כדאמרן לעיל [קל:]: איזהו מתנת צריא שהיא כמתנת שכני מרע כו': ה"ג צהלכות גדולות וצפירוש רבינו חננאל מ"ט **אמר צבי מתנת שכני מרע אימא הויה לאחר מיתה וכבר קדמו אחריו.** האי שני דקאמר עליה הנותן אחר כך לפלוני קדם לזה שנתנו לו הראשון דמשעה שהתחיל האי ראשון לטרוף קנה השני דלחריך עס גמר מיתה משמע דמשעה דאין הראשון צריך לנכסים הללו וזכרו הנותן לזה השני אחריו מיד אבל האי מקבל מתנה מראשון לא קנה עד לאחר גמר מיתה דסתם אדם הנותן ממנו לאחר מיתתו אין רוצה להוציא ממנו מוכחו עד שתגמר מיתתו אבל לעיל דנותן סליק נפשיה מהני נכסים שהרי נתנו לראשון חפץ הוא שיזכה השני עם גמר מיתתו של ראשון: ומי **אמר צבי הכי.** דמתנת שכני מרע לאחר גמר מיתה: **עס גמר מיתה.** אלמא צהדי הדדי קטו ולאשמועינן אחא דחולקין צשוה: **מההיא.** דעס גמר מיתה: לא ס"ד. דמההיא דלאחר מיתה דרבי צבי דהא ודאי סתם שכני מרע הנותן לאחרים ממון שלו אין צדעתו להוציאו מרשותו עד לאחר גמר מיתתו דאשכחן נמי כה"ג צבי אשמו כשהוא מגרשה ומתירה לאחרים דלא גמר להוציאה מכחו עד לאחר גמר מיתתו: **דסנן פרי זה גיטך אם מתי.** כלומר אם אמות לא יחא גט: **וז גיטך אחולי זה.** לאחר גמר חולי דהיינו לאחר מיתה: **וז גיטך לאחר מיתה לא אמר מיתה לא אמר מיתה.** דהאי גט כמתנת הוא דקא יהיב ליה ומתנה אינה אלא לאחר מיתה נגמרת וקי"ל דאין גט לאחר מיתה. אלמא דלא הדר ביה מהא דאמר מתנה לאחר מיתה קונה: אפי' היו בהן. באותן נכסים צבדים והוציאן לחירות. מה שצעה עשוי ואין לשני אלא מה ששייר ראשון: פשיטא. מה לי צבדים מה לי שאר נכסים: מהו דתימא מצי אמר ליי. הנותן למיעבד איסורא לא יחבי לך. והאי דהוצאת צבדים לחירות איסור הוא דעובר בעשה דכתיב לעולם בהם תעבודו ואימא דעבד כלום.

קמ"ל דמה שעשה עשה: תכריבין למת. איסורי הנאה צהיה: באגו למחלוקת רבי ורשב"ג. דלעיל אם יכול לצאת בו ידי חובתו דרבי דסבר קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי סבירא ליה הואיל דהאי אתרוג לא יהיב נהליה כי אם לפירות לתודיהו והיינו הבכירה לאו כקנין הגוף לא אתרוג דמי. ולא יצא מרשום דלא שלו הוא וקיימא לן יום טוב הראשון של חג אין אדם יוצא ידי חובתו בלולב של חבירו. ורשב"ג סבר דיצא משום דקנין פירות כקנין הגוף דמי: אבל הכא גבי אתרוג מאי קנין פירות איכא הכא:

דלמר לה מהיום ולאחר מיתה דמי דקמתי התם חוללת ולא מתיצבת וצבי אם מתי נמי דמי כמאן דלמר מהיום אם מתי דקמתי התם הרי זה גט מיהו שמעינן מינה דלאחר מיתה קמגרש לה וה"ה למתנתו דאי עם גמר מיתה א"כ הוי גט ואמאי קמתי לא אמר כלום: **היו צנו צבדים כו'.** כלומר ורבן שמעון קאמר דמה שמכר ראשון הכל הוי מוכר ואפי' צבדים והוציאה לחירות. וקפרין פשיטא דכיון דאקני גוף לראשון מצי למעבד ציה כל מה דצעי: **למיעבד איסורא.** דהמשחרר עצדו עובר צעשה" דלעולם צהם תעבדו ^{(ויקרא סה):} תכריכי המת אסורין צהנאה וצפרק נגמר הדין ^(פסהדרין דף מו:) נפקא לן מקראי: **לשוינאו איסור הנאה לא יבצינאו ניחליה.** אלא ע"מ ליהנות צהן צני אדם דניחא ליה לאיניש דליהנו אינישי מממוניה ולא ילך לאציד: **אסורו זה נסון לך צמתנה.** כל ימיך: **ואחריו.** אחר מיתתו: **לפלוגי.** לצאת צו וגם לאכלו אם ירצה דהא לא קאמר ואחריו לפלוגי: **נטלו ראשון ויאל צו.** כלומר נטלו לצאת צו וצריך עליו: **צאנו למחלוקת כו'.** דלרבי לא יחא ראשון דהא לית ליה צגויה אלא קנין פירות שהרי אינו יכול למכרו ולא קרינא ציה לכס ^(ויקרא כג) ולר"ש ראשון יחא דהא אי צדי הוה אכיל ליה או מוצין ליה דהא אחר כך קאמר מה ששמייר אחר כך: **עד כאן לא פליגי רבי ור"ש צפירות דראשון דודאי פירות אית ליה אלא צהכי פליגי דר"ש סבר קנין פירות שיש לו לראשון כקנין הגוף דמי אפי' לר"ל דלחריך שאני ורבי סבר לאו כקנין הגוף דמי ואם מכר את הגוף לא עשה ולא כלום אבל צפירות הכל מודים דאית ליה הלכך גבי אתרוג נמי יציאת ידי חובתו ליטלו היינו פירותיו דלפילו לרבי יחא:**

דאי

עין מושפטי נר מצוה

קנב א ב ג ד מיי פ"ב מהל' וזיה ומתנה הל' ח סמג עינן פס טו"ש"ע חו"מ סי' רמח סעיף ג': קנב ה ו מיי שם הלכה י טו"ש"ע שם ס"ד:

קנב ז מיי שם ופ"ח שם הל' ח סמג שם טו"ש"ע חו"מ שם ופי' רנצ סעיף א': קנב ח מיי פ"ט מהל' גירושין הלכה יב ועיין בשהטע וצמ"מ סמג עינן ג טו"ש"ע אה"ע סי' קמה סעיף א':

קנו ט י מיי פ"ב מהל' וזיה ומתנה הל"ט סמג עינן פס טו"ש"ע ח"מ סי' רמח סעיף ג':

»

רבינו גרשום (המשך)

זה המשיא עצה שמתיעין ומוכר נכסים שנחננו לו על מנת שאחר כך לפלוני כרבן שמעון בן גמליאל דאמר דאי צבד אין לשני אלא מה ששייר ראשון דהכי קאמר הנותן נכסי לך ולכל צורך ואם תשאר כלום היא אחר כך לפלוני: ומודה. רבן שמעון בן גמליאל: שאם נתן ראשון במתנת ש"מ. כלומר מה שנתן במתנת צריא נתן אבל אם נתן במתנת שכיב מרע וכו': דאחר מיתה קונה וכובר קדמו אחר כך. שהוא יורש וקנה בגמר מיתה עם שיצא נשמוה של ראשון. אביי אמר עם גמר מיתה: דלמלא הדר ביה [מהא] דאמר אחר כך קונה בגמר מיתה: לא ס"ד. אלא ודאי סביר' דמתנת שכיב איני קונה אלא לאחר מיתה כדוותן הרי זה גיטך אם מתי הרי גיטך אם לא אחיה מחולי זה הרי זה גיטך לאחר מיתה לא אמר כלום. משום דהאי גט כמתנת הוא דקא יהיב ליה ומתנה אינה אלא לאחר מיתה נגמרת וקי"ל דאין גט לאחר מיתה. אלמא דלא הדר ביה מהא דאמר מתנה לאחר מיתה קונה: אפי' היו בהן. באותן נכסים צבדים והוציאן לחירות. מה שצעה עשוי ואין לשני אלא מה ששייר ראשון: פשיטא. מה לי צבדים מה לי שאר נכסים: מהו דתימא מצי אמר ליי. הנותן למיעבד איסורא לא יחבי לך. והאי דהוצאת צבדים לחירות איסור הוא דעובר בעשה דכתיב לעולם בהם תעבודו ואימא דעבד כלום.

קמ"ל דמה שעשה עשה: תכריבין למת. איסורי הנאה צהיה: באגו למחלוקת רבי ורשב"ג. דלעיל אם יכול לצאת בו ידי חובתו דרבי דסבר קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי סבירא ליה הואיל דהאי אתרוג לא יהיב נהליה כי אם לפירות לתודיהו והיינו הבכירה לאו כקנין הגוף לא אתרוג דמי. ולא יצא מרשום דלא שלו הוא וקיימא לן יום טוב הראשון של חג אין אדם יוצא ידי חובתו בלולב של חבירו. ורשב"ג סבר דיצא משום דקנין פירות כקנין הגוף דמי: אבל הכא גבי אתרוג מאי קנין פירות איכא הכא: